

TÁRSULATI ÜGYEK.

Választmányi ülés 1893-ik évi márczius 15-ikén.

Elnök: Szily Kálmán.

Jegyző: Csopey László.

Jelen vannak: Csapodi I., Czögler A., Entz G., Frivaldszky J., Fröhlich I., Horváth G., Ilosvay L., Klug N., Mágócsy-Dietz S., Staub M. és Wartha V. választmányi tagok; Heller Á. könyvtárnok, Lengyel Béla első-, Paszlavszky J. másodtitkár és Lengyel István pénztárnok.

Lengyel Béla elsőtitkár előterjeszti a kereskedelemügyi m. kir. miniszter leiratát az 1896. évi kiállítás ügyében. — Tudomásul vétetik.

A titkár előterjeszti az állattani szakértekezlet indítványát a magyar fauna rendszeres és hiteles jegyzékének az 1896. évig való összeállítása érdekében, mely a Társulat kiadásában egy közös műben, körülbelül 50 nyomatott íven jelennek meg. — A választmány örömmel üdvözi az alapvető munka kiadásának eszméjét és kiadását elvállalja.

Lengyel István pénztárnok előterjeszti a forgótőke állását februárius végén. — Tudomásul vétetik.

A pénztárnok jelenti, hogy az alap-tőke állománya jelenleg 104,285 frt 48 krt teszen. — Tudomásul vétetik.

A titkár jelenti, hogy Rombauer Tivadar, tengerészkapitány Fiumében, az örökítő tagok sorába lépett. — Örvendetes tudomásul szolgál.

A titkár mélyen elszomorodva jelenti, hogy az utolsó választmányi ülés óta 9 tag haláláról értesült. Elhunyt Baranyay Gáspár gazdatiszt, Marczelházan; Barsi József nyug. tisztviselő, Budapesten; Gergelyfi János birtokos, Mária-Pócson; Haltenberger Pál papnövendék, Egerben; Koretkó Antal gyógyszerész, Kassán; Dr. Löwengárd Bertalan orvos, Szent-Miklóson; Nagy Gyula gyógyszerész, Budapesten; Salfai Sali Antal gyógyszerész Baján;

Zsendovics József érseki titkár, Egerben — Szomorú tudomásul vétetik.

Kilépésőket jelentették 18-an. — Tudomásul van.

Mint régi adósok kitörésre ajánltnak 14-en. — Tudomásul szolgál.

A jegyző felolvassa az utolsó választmányi ülés óta a könyvtárba beérkezett ajándékokat, melyek a következők: Markó László, A ragály és védekezésünk, a szerző ajándéka; Schächter Miksa és Lakits Ferencz, A magyar orvosok és természetvizsgálók 1892 augusztus 22—25-ig Brassóban tartott XXVI. vándorgyűlésének történeti vázlatja és munkálatai, a központi választmány ajándéka; Jelentés az 1884—1889. években felmerült gazdasági károkról, a m. kir. állami rovtartani állomás ajándéka; Dr. Simonyi Jenő, Földrajz a kereskedelmi akadémiák és Középkereskedelmi iskolák számára, a szerző ajándéka. — Köszönettel vétetnek.

A jegyző felolvassa az új tagokul ajánlottakat: Alm Ede m. á. v. hivatalnok Budapest, (ajánló: Szűs F.); Almásy György magánzó Kőszeg, (Chernel I.); Lovag Bakó Károly nagybirtokos Buza, (Istvánffy Gy.); Barbacsy Pál gyógyszerész Csögle, (Pláner J.); Beck József keresk. ak. tanár Budapest, (Bricht L.); Biró Géza gazd. ellenőr Szany, (Serényi A.); Boczkó István ügyvéd Tiszaföldvár, (Sax Frigyes); Borhy Andor gazd. akad. hallgató M.-Óvár, (Bing H.); Csonka Matild N.-Tapolcsány, (Adda V.); Deutsch Aladár gazdász Ercsi, (Kerekes L.); Dr. Donogány Zakariás e. tanársegéd Budapest, (Klug N.); Hoffmann Arnold theol. tanár Kassa, (Bóbita E.); Ihász Lajos földbirtokos Hathalom, (Konkoly M.); Istvánffy István kir. közjegyző Török-Becse, (Várnay I.); Dr. Kácsér Zsigmond ügyvéd Nagyikinda, (Hochstrasser J.); Gaádi Kayser Sándor kir. erdész Zágráb, (Bosnyák M.); Kindl Rezső tkp. könyvelő Zirc, (Havas Á.); Kovács János theol. hallgató Sopron, (Hollósy K.); Kovács Károly okl.

gyógyszerész Rév-Komárom, (Martonffy E.); Kovács Mihály s.-lelkész Jászfényszaru, (Tóth J.); Kühne Ferencz lapszerkesztő Budapest, (Metzger E.); Dr. Landauer Ármán e. tanársegéd Budapest, (Klug N.); Kisfaludi Lipthay Károly m. e. hallgató Budapest, (K. Lipthay S.); Mihola Lajos telekkönyvvezető Rév-Komárom, (Martonffy E.); Molnár Sándor jogász Tiszaföldvár, (Sax F.); Mőszl Gusztáv fels. leányisk. tanár Kassa, (Bóbita E.); Paál Lajos birtokos Tata-Tóváros, (Lengyel I.); Pájer Béla kereskedő Karczag, (Mácz Á.); Rádóczy Lajos m. á. v. hivatalnok Szeged, (Gugánovich L.); Richter Frigyes gazd. ak. hallgató M.-Óvár, (Bing H.); Sághy Gyula jószágfelügyelő Szany, (Serényi A.); Stühmer Frigyesné Budapest, (Erőss L.); Sinoros Szabó Sándor ügyvédjelölt Szentes, (Horváth J.); Szalay Lipót gyógyszerész Diósgyőr, (Holczler I.); Szautter Gusztáv ügyvéd Pécs, (Eibach E.); Szkurka Andor megyei állatorvos Berettyó-Ujfalu, (Tamássy G.); Tarczy Dezsdő ügyvéd Pápa, (Wachsmann J.); Tatay Imre állatorvos Hajdudorogh, (Petrucci J. J.); Tersztyánszky Imre gazd. ak. hallgató M.-Óvár, (Eölvédi J.); Tóth Károly tanító Szeged, (Tóth Gy.); Dr. Türk Marcell ügyvéd N.-Kikinda, (Hochstrasser J.); Ungvári László okl. kertész Czegléd, (Kovács A.); Ürmössy Boldizsár József plebános Német-Szt.-Mihály, (Scherer J.); Váradi Ferencz arvaszéki könyvelő Rév-Komárom, (Martonffy E.); Dr. Wolf Jakab ügyvéd N.-Kikinda, (Hochstrasser J.); kik mind a 45-en megválasztottak; velök a tagok száma 7711-re emelkedett, a kik között 204 alapító tag és 152 hölgy van.

Természettudományi estély

1893 januárius 27-ikén és februárius 1-én Gothard Jenő az »időméréséről« tartott előadásában vázolván az időmérés lényegét, megismertette a régiek időmérő szerszámait, a napórát és vízi órát; ilyen eszközöket be is mutatott. Ecsetelte azt a nagy szerepet, mely az ingának az időmérő eszközök történetében jutott; megmagyarázta a zsebórák, tehát a rugó hajtotta órák mivoltát; kifejtette a kronométer órák fontosságát és a tudományban való szerepüket. Az újabb kor vívmányainak az órákészítésben való felhasználását sem hagyta figyelmen kívül az előadó és megvilágította az elektromos órák szerkezetét. Végre fejtegette a csillag-idő és nap-idő fogalmát, meg-

magyarázván, hogy a Föld különböző pontjain miért van különböző időben a dél s miért sietnek óráink, ha nyugatra, és miért késnek, ha keletre utazunk; ezzel kapcsolatban megmagyarázta a zónaidő lényegét és a vele kapcsolatos nagy hasznát a népeknek egymással való érintkezésében.

Szakülés 1893 februárius 15-én. Hermann Ottó bemutatta a »miskolczi palaeolith lelet«-et, mely három darab tűzkőszakóczából áll, a melyek közül a két nagyobb darab nemcsak nagyságával, hanem azzal is kitűnik, hogy teljesen megfelel annak a típusnak, melyet Mortillet a francia lelethely szerint chelles-nek nevezett el. Részletesen tárgyalta a palaeolithleletek kritériumait s kimutatta, hogy a miskolczi lelet alak, anyag és technika dolgában az őskorra jellemző összes ismertető jegeket egyesíti magában és az eddigi hasonló magyar leletek közül egyedül vehető klasszikusnak. (L. bővebben e füzet 169-ik lapján.)

Wittmann Ferencz »a nagy feszültségű és nagy sferoraságú áramokról« szóló előadásában bemutatta ama kísérletek egy részét, melyeket a magyarországi születésű Tesla amerikai elektrotechnikus a nagy feszültségű áramokkal végezett és ismertette az így keletkező elektromos szikrák nagy zajjal való kísülését és a testek szerepét a nagy feszültségű áramok hatása alatt.

Növényntani értekezés 1892. december 14-ikén.

1. Pavlicsek Sándor »*A busa-és rozsliszt-keverék alkatrészeinek kimutatása*« czímen ismerteti Benecke-nek és Kleberg-nek a lisztek vizsgálására vonatkozó módszereit. Benecke a sikké színére alapítja módszerét, Kleberg pedig a buzasikkének arra a tulajdonságára, hogy vízben összeáll és kigyúrható. Bemutatja ezután a Benecke módszerének alkalmazására maga szerkesztette készüléket, mellyel a két liszt keverékének alkatrészei a protein színével kimutathatók, sőt a készüléket esetleg az alkatrészek mennyiségének megállapítására is használhatóvá lehetne tenni.

2. Thaisz Lajos »*Mutatványok Dalmácia nyári flórájából*« czímen előadja, hogy 1893 augusztus havában három hétig utazott az Ádriai-tengeren, tanulmányozva a dalmát tengerpart és szigetek flóráját; összegyűjtött 150 faj növényt, mintegy 550 példányban, melyeket be is mutat.

3. Franzé Rezső »*Tanulmányok a Chlamydomonadineák systematikájáról*« című előadásában kifejtette, hogy ama 17 nem közül, mely eddig a Chlamydomonadineák családjában szerepelt, csak a következő öt tartható fenn: *Chlamydomonas*, *Sphaerella*, *Chlorogonium*, *Corbiera* és *Carteria*. A Chlamydomonadineák a rokonsági viszonyok szempontjából két csoportra oszthatók; *Chlorangium* és *Physocytium* az összekötő kapocs a Chlamydomonadineák és a Tetrasporeák között. A Chlamydomonadineák a Tetrasporeákból fejlődtek és egyrészt a Volvocineákhoz, másrészt pedig a Conjugátákhoz vezetnek.

4. Sztérényi Hugó jelentést tesz amaz indítványa sorsáról, melyet a fő- és székváros terein levő fák és cserjéknek névjelző táblácskával való ellátása ügyében tett. A szakértekezlettől elfogadott indítványt a társulat magáévá tette és az elnökség előterjesztette a fő- és székváros tanácsának. (L. a 216. lapon.)

5. Staub Móricz »*A diluvialis kor lerakódásaiban előforduló néhány növényről*« értekezik. A gánóczi mésztufában

zárt moszatokban a velők mutuális viszonyban élő *Synedra ulna* nevű diatomeát is találta. A schleswig-holsteini és a klingeni (Brandenburg tartományban) kutatott tőzegtelepek a tavi rózsák ezelőtti földrajzi elterjedésére vetnek új világot.

A *Crateropleura holsatica*, *helvetica* és ennek *Nehringi* nevű formája olyan magvak, melyek a burok anatómiai szerkezetében lényegesen különböznek, de az észak-amerikai *Brassenia peltata* magvaira élénken emlékeztetnek. E magvak felfedezése lehetségessé tette egyszersmind, hogy a Caspary-féle *Holopleura Victoria*-ra nézve újabb tájékoztatást szereztünk, mert nem minden e néven leirt mag az. Feltűnő, hogy a Klingen mellett talált *Paradocarpus carinatus* *Nehr.* élő utódát még nem sikerült felfedezni.

6. Végül a szakértekezlet jegyzője Borbás Vincze részéről azt az indítványt terjeszti elő, »hogy az, a ki a fő- és székváros környékén vagy másutt magvakat szór el, azt az értekezletnek vagy valamely tudományos folyóiratnak jelentse be«. Az indítványt a szakértekezlet elfogadta.

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(8.) *Felhívás Magyarország állatvilágának összeállítására érdekében.* Társulatunk állattani szakértekezletén Dr. Horváth Géza kifejezte, hogy tudományos érdekből kívánatos volna, hogy *Magyarország faunája* — úgy a mint az eddigi kutatások alapján a XIX. század végén ismerjük — alapvető irodalmi műben összeállíttassék. »Magyarország állatvilágának teljes leírására, vagyis a teljes magyar fauna elkészítésére — úgymond — ez idő szerint sem időnk, sem erőnk. De tekintve, hogy most már az állattan majd minden részének vannak hazánkban szakavatott munkásai, a magyar zoológusok minden nagyobb nehézség nélkül összeállíthatnának egy oly munka megírására, mely a hazánk területén élő, illetőleg eddig biztosan megfigyelt állatfajoknak rendszeres és kritikai jegyzékét tartalmazná s egyszersmind a fauna teljes leírásának biztos alapját, úgyszólván prodromusát alkotná. Ilyen munka bizonyára nagy szolgálatot tenne nemcsak a hazai, hanem az általános

tudományosságunk is. Megmutatná nekünk is, hogy hol vannak faunánk ismeretében a legnagyobb hézagok, a melyek még szakavatott bűvárait várják.«

Ez alapon az állattani értekezlet az eszmét magáévá tette és azon indítványt, hogy a magyar zoológusok a magyar fauna rendszeres és hiteles jegyzékét — a mennyire lehetséges, az egyes állatfajok magyar nevével együtt — közös irodalmi műben összeállítsák, elfogadta s megvalósítása érdekében a Társulat választmányát felkérte, hogy a megírandó munka kiadását elvállalni szíveskedjék.

A választmány ez eszmét örömmel fogadta s az állattani értekezlettől kiküldött bizottságnak e munkára vonatkozó tervzetét helyesnek találva, a kiadás költségeit magára vállalta s a munka kiadását elhatározta, felkérve a nevezett bizottságot, melynek Frivaldszky János elnöklése alatt tagjai Daday Jenő, Entz Géza, Herman Ottó, Horváth

Géza, Lendl Adolf, Mocsáry Sándor és Paszylavszky József, hogy a munkálatokat továbbra is vezetni szíveskedjék.

Midőn e bizottság nevében ez úton is felkérjük állatbuvárainkat e munka létrejöttének szellemi támogatására, közöljük tájékoztulást a megállapított elveket és a munka tervezetét is.

I. *A munka csélja*: A magyar birodalom faunájának rendszeres és hiteles jegyzékét, a mennyire lehetséges, az egyes állatcsoportok, családok, nemek, fajok jó magyar nevével együtt összeállítva kiadni.

II. A munka felőleli egyfelől a szárazföldi és belvízi állatokat, másfelől pedig a magyar birodalom délnyugati sarkát érintő tenger, a Quarnero faunáját, mely függékül vétetnék fel.

III. A munka címe: *Fauna Regni Hungariae*. Enumeratio systematica animalium ex Hungaria hucusque cognitorum. *A magyar birodalom faunája*. A Magyarországból eddig ismert állatok rendszeres névsora.

IV. A munka nyelve latin s beosztása a következők:

1. Előszó (a munka története).
2. Általános tartalomjegyzék.
3. Zoogeografiai bevezetés.
4. A magyar birodalom faunájának katalógusa.
5. Latin Index.
6. Magyar névjegyzék.
7. Magyarország térképe.

V. A katalógus alkotja az egész munkának a derekát. Összeállításában a következő elvek szolgálnak irányadóul:

a) Szisztematikai sorban összeállítandók mindazok az állatfajok és varietások, a melyek eddig a magyar állam területén biztosan megfigyeltettek. Kétes fajok a megfelelő megjegyzésekkel veendőek fel.

b) A szinonimák, kivéve egyes ritkább eseteket, elhagyandók.

c) Minden állatfajnál közlendők az eddig ismert termőhelyek, kivéve a közönséges fajokat, a melyeknél valamely általános megjegyzés (pl. *ubique frequens, communis*) elegendő.

d) A termőhelyek könnyebb áttekintése végett az intéző bizottság a magyar állam területét több zoogeografiai kerületre fogja felosztani és folyó számokkal jelölni, úgy hogy a termőhelyeket minden fajnál a számok szerint lesz lehetséges csoportosítani. A termőhelyek a hivatalos helységnévtár

szerint irandók. A zoogeografiai felosztás a munkához csatolandó térképen szintén fel lesz tüntetve, Magyarország isothermáival együtt.

e) Az állat megjelenésének ideje, a tápláló növény, gazdaállat stb. csak a nevezetesebb fajoknál említendő.

f) Minden állatcsoportnak, osztálynak, rendnek, családnak és fajnak, a melynek jó magyar népies neve, vagy jól alkotott magyar elnevezése van, e magyar neve mindjárt a tudományos latin név után teendő.

g) Minden állatosztályt vagy rendet megelőző egy rövid zoogeografiai vázlat, a magyar faunára vonatkozó történelmi átpillantással és az erre vonatkozó leíró irodalom felsorolásával együtt. E különböző kisebb vázlatokból lesz lehetséges az egész munkát bevezető általános zoogeografiai jellemzést összeállítani.

h) Az egyes csoportok az állattani rendszer lemenő sorrendjében lesznek soroztatva.

VI. A munka negyedréte alakban petit betűvel nyomatik kéthasábasan, olyanformán, mint például a Magyar Nyelvtörténeti Szótár és mintegy 50 nyomtatott ivre terjed.

VII. Hogy a munka 1896 május havában megjelenhessék, már 1895-ben sajtó alá kell adni. Ez okból a kéziratok beküldésének legutolsó határideje 1895 márczius 31-ike.

VIII. Minden munkálat megfelelő irói díjban (40—50 frt nyomtatott ivenként) részesül.

A kisebb-nagyobb állatcsoportok feldolgozására az egyes ismert szakbuvárokat fogja ugyan felkérni az intéző bizottság, de felszólít közreműködésre mindenkit, a kinek valami adata van Magyarország állatvilágáról, hogy a munka teljessége érdekében bocsássa az illető szakember rendelkezésére, a ki bizonyára kedves kötelességének fogja tartani az adat forrását, illetőleg közlőjét megnevezni. Kívánatos, hogy a búvárok kiváló buzgalommal folytassák kutatásukat a még hiányosan ismert téren; gyűjtsenek anyagot és igyekezzenek még meghatározatlan, esetleg új adatokat szolgáltató anyagokat mielőbb feldolgozni és közölni, hogy hazánk állatvilágáról való ismeretünk terjedelmével is kitérjék. És szolgáljon ez alkalom buzdításul az olyan helyeken való kutatásra és gyűjtésre, a melyek eddig még

kevésé ismeretesek s nemcsak becses anyaggal kinálkoznak a szorgalmas gyűjtőnek, hanem nagy mértékben gazdagítják majd Magyarország állatvilágának ismeretét és islajstromát. Ilyen feltűnően hiányosan ismert terület pl. a Quarnero, azért választmányunk nevében felkértük a m. nemzeti múzeum igazgatóságát és a m. tud. akadémia természettudományi bizottságát, hogy ez évben a szokásos utazási segélyeket első sorban és kiválóan olyan buvárokadjának adja meg, a kik a Quarnero faunájának tanulmányozására vállalkoznak. Midőn erre is felhívjuk tagtársaink figyelmét, még egyszer felkérjük, hogy e valóban országos és nemzeti érdekű vállalkozásunkat minden módon támogatni szíveskedjenek.

Nagy szolgálatot tehetnek az ügynek tagtársaink azzal is, ha a nép használta állatneveket vidékőkön gyűjtik s följegyezve a titkárságnak beküldik. Ez úton reméljük, hogy nekünk magyaroknak is lesz megállapodott nomenklaturánk, mint más nemzeteknek.

A K. M. TERM. TUD. TÁRSULAT
TITKÁRSÁGA.

(9.) *Magyarország időjárása 1893 februárius havában.* A tartós és nagyfokú hideg, mely a januáriust meteorológiai tekintetben emlékeztetése tette, e hónapban érezhetően megcsappant. A hőmérsékletnek a menetét vizsgálva, azt találjuk, hogy a januáriusi fagyok e hó elején jelentékenyen mérséklődtek, továbbá, hogy 4-ikén a hőmérséklet korábbi szélsőségébe visszaesett, úgy hogy 5-ike körül országsszerte havi minimumát érte, s hogy 10-ikétől fogva a hó végéig tartós, enyhe időszak következett kisebb ingadozással és lassú emelkedéssel s ilyenképen a havi maximum általánosan a hónap utolsó napjára esett. Egészben a hőmérsékletnek havi mérlege normális vagy a normálisnál magasabb középtértékeket tüntet fel.

A budapesti pentadértékek közül —2,8, —8,0, 1,9, 0,9, 2,4, 1,4, ha az 1871—1890-iki átlagos pentadértékekkel szembe állítjuk: —1,3, —1,0, —1,5, 0,3, 1,1, 1,6, csakis a második pentad válik ki szertelen meleghiányával; a többiek eltérései csekélyek. A hőmérsékletnek ingadozása — azáltal, hogy a temperatura 5-ike és 6-ika körül mélyen süllyedt, 28-ikán pedig aránylag magasra emelkedett — ebben a hónapban jóval nagyobb lett a rendesenél. Így a rendes februáriusi ingadozás Selmeczbányán 17,

Budapesten 19, Szegeden 20, Nagy-Szebenben 26 fokot tesz, az idei pedig ugyane helyeken hasonló sorrendben 23, 31, 34 és 37 C. fokra rugott. Egyébként az ingadozás nagyságára nézve szolgál tájékozással, hogy Selmeczbányán 6,9° C. 28-ikán és —16,4° 5-ikén, Ungvárt 10,7° 28-ikán és —18,5° 5-ikén, Huszton 6,5° 28-ikán és —17,5° 5-ikén, Nyiregyházán 11,1° 28-ikán és —16,2° 6-ikán, Ó-Gyallán 15,4° 28-ikán és —26,0° 5-ikén, Aradon 14,7° 28-ikán és —18,5° 5-ikén, Pancsován 14,8° 28-ikán és —23,9° 6-ikán és Gyergyó-Szent-Miklóson 7,4° C. 28-ikán és —25,0° C. 5-ikén volt a rendes leolvasási időben észlelt legmagasabb, illetőleg legalacsonyabb hőmérséklet. Néhány feltűnően alacsony hőfokot észlelték: Volóczon —31,1, Beszkodet —30,1, Petrozsényben —29,3, Szepes-Iglón —28,1 és Zsombolyán —24,4 C. fokot, mind a hó 5-ikén, illetőleg 6-ikán.

A csapadékos napok, a Dunán-túl kivételével, mindenütt számosak voltak és maga a csapadék havi összege is az Alföldön és az északnyugoti Felföldön az átlagos értéket meghaladta — Selmeczbányán 97, Budapest 37, Szegeden 11 milliméterrel —, Erdélyben inkább kisebb mennyiségű havazások (havas esők) voltak, de a Dunán túl már határozottan csapadékhiány mutatkozott. Eperjesen esett 18 mm. 8 napon, Debreczenben 31 mm. 10 napon, Szegeden 33 mm. 9 napon, N.-Szebenben 11 mm. 8 napon, Herkulesfürdőn 30 mm. 9 napon, Kőszegen 15 mm. 3 napon és Zágrábban 48 mm. 8 napon.

A barométer középállása kerek 4 mm.-rel alacsonyabb volt a rendesenél, a levegő nedvességi állapota az átlagos érték körül ingadozott, a borultság foka pedig a februáriusi középfelhőzetet megközelítette. Ó-Gyallán a talajhőmérő 0,5 m. mélységben —1,3 és 1,0 m. mélységben 1,5 C. fokot mutatott.

A légnyomás eloszlása nagyon kedvezett a korai olvadásnak és az igazi tél szűnésének. Már 2-ikán jelent meg délnyugaton egy szubtrópusi maximum, mely meleg levegőt árasztott a kontinensre s hazánkban — kivált nyugoti részében — némi olvadást okozott. Ez alkalommal a maximum szélén csekély mélységű depresszió fejlődött ki, s nálunk 2-ikán és 3-ikán sok helyütt csapadék esett. De 4-ikén egy másik, északról Németország fölé vonuló maximum a helyzetet teljesen átalakította. Ekkor a Földközi-tenger volt az alacsony légnyomás-

nak a tartózkodás-helye, a barometrikus gradiens igen jelentékeny volt és erős északi szelek a hőmérsékletet hirtelenül és nagy mértékben süllyesztették. A következő napokon e maximum középeurópai lett, az ég felhőtlenége a talaj éjjeli hőkisugárzásának és az alsó légrétegek intenzív lehülésének fölötté kedvezett. 8-ikán újra nyugotról jelentkezett a hőemelkedés; a légnyomás maximuma délnyugoti Európában található; 10-ikén Észak-Európában mély depresszió szövetkezett vele, hogy összehatásukban délnyugoti-nyugoti élénk légáramlással általános olvadást idézzenek elő. 14-ikén délkeleti Európát és hazánkat is borította a maximum; ez időtájt nappal enyhe és derült, éjjel kissé fagyos idő uralkodott. A következő napokon Oroszország fölött található a maximumra, egy másikra pedig az Alpések fölött. Nálunk az idő borús és sok helyütt esőssé vált. Mint csapadékos nap fontos a hó 22-ike, midőn Közép-Európa nagyterjedelmű depressziónak volt színhelye és nálunk is országos eső esett; szintúgy 25-ikén is volt nagyobb esőzés, midőn egy minimum a La-Manche csatorna felől vonult hazánk felé.

RÓNA ZSIGMOND.

(10.) *A növényeknek jelzőtáblácskákkal való ellátása Budapest sétateréin.* A kertészetet az ember második művészetének szokták nevezni. Nekünk magyaroknak, különösen pedig fővárosiaknak, sajnos, kevés alkalmunk van azt közvetlen szemléletből megerősíteni. De a ki hazánk hátaira túl is járt, az a gyönyörű parkok s kertek sokaságában meggyőződhetett a kertészetnek művészeti jelentőségéről s megláthatta ott, hogyan alakítja a kertészet a természetet művészetté, a művészetet pedig természeté. Mindenkorra felejthetetlen marad előttem az a gyönyörűség, a mit a holland kertekben s parkokban mindenfelé, azután meg Belgiumban, különösen Gent-ben és Liège-ben, élveztem. Németországi városok legtöbbjében is felelté kellemesen érintett az a sok szép, minden rendű és formájú ültetvény, melyek, úgy vettem észre, hozzá tartoznak a lakosok életszükségletéhez. De ne is menjünk olyan messze. Már a testvérállam fővárosában s nagyobb meg kisebb városaiban a jólétre nézve nélkülözhetetlenek, mintegy életszükségletnek ismerik a szép kerteket, a nagy sétatereteket, díszes ültetvényeket.

De nem e hiányokat óhajtom itt fel-

panaszolni, hanem azt, hogy sétaterünk a fák, bokrok s egyéb növények megnevezetlenek.

A megnevezés szükségessége annyira nyilvánvaló, hogy annak bővebb fejtegetésébe nem bocsátkozom. Csupán arra akarok rámutatni, hogy a megnevező táblácska szükséges kiegészítője a sétaterén diszáló növényzetnek. A növényismeret terjesztése és az iskola szempontját nem is méltatva, arra kívánok figyelmeztetni, hogy a fa, a bokor s más növényzet nemcsak frissítője s díszítője a térnek, a ligetnek, de egyúttal megfigyelésre, tanulság nyújtására, azzal pedig szórakoztatásra is hivatott tárgya a város tereinek, ligeteinek. A nevet és hazát feltüntető táblácska sokaknak szolgálhat okulására, a sétáló, az üdülő figyelmét a növényre irányítja, melyeknek szemlélete, vizsgálata sok irányban lehet jótékony hatással.

A külföldön nemcsak nagyobb városok sétateréin, parkjaiban és nyilvános kertjeiben láthatni a növényzetet a nevet és hazát feltüntető jelzőtáblákat, de alig van kisebb város, hol erre a figyelmet ki nem terjesztették volna.

Örömünkre szolgálhat, hogy a fővárosban a sétaterék növényeinek jelzőtáblákkal való ellátása folyamatban van. A társulat botanikai értekezletének előterjesztésére a választmány ez ügyben megkereste a fő- és székváros tanácsát, egyúttal felajánlván közreműködését a jelzőtáblácskákon alkalmazandó nevek megállapítására. A fő- és székváros tanácsa késznek nyilatkozott a jelzőtáblácskák alkalmazására és egyelőre próba megtételére száz forintot utalványozott.

A fő- és székváros főkertésze, I. s e m a n n Keresztély úr, a legnagyobb készséggel karolta fel az ügyet és a társulatnak beküldötte az erzsébet- és józseftéri fák és bokrok ama lajstromát, melyeket az utalványozott összegből egyelőre jelzőtáblákkal ellátni óhajt.

A társulathoz való beküldése a lajstromnak nagyon fontos azért, mert így biztosítva van a nevek helyes és egységes elvek alapján történő alkalmazása, nemkülönben jó magyar nevek forgalomba hozása.

Az alább felsorolandó nevek megállapításában a következő elvek voltak irányadók: 1. Mint nemzetközi név első helyen irandó a latin név, utána nagyobb és feltűnőbb betűkkel a magyar név. 2. A latin

név használatában, a mennyire csak megvalósítható, a prioritás elve dönt. 3. A magyar nevekre nézve a közhasználatban levő legjobb magyar név alkalmaztatik s olyan idegen származású szavak, melyek jó magyar hangzású nevekkel pótolhatók, mellőzendők. A mely növénynek egyelőre nincsen jó magyar neve, az csakis latin névvel szerepel a jelzőtábláskán.*

Szerény kezdet bár, de mégis örvendetes, hogy ez ügyben ennyire vagyunk. Remélhető, hogy a próbát mielőbb a végleges intézkedés fogja követni és Budapest sétaterain nemsokára az összes növényzeten fogunk jelzőtábláskákat láthatni.

A kitűzendő jelzőtábláskák megállapított lajstroma a következő:

Erasébet-sétatér:

Abies excelsa DC., *Lucz-fenyő*. (Európa.) — *Thuja orientalis* L., *Keleti tujafa*. (Khina, Japán.) — *Robinia Pseudacacia* L. var. *pyramidalis*, *Tornyos ákác*. (Kerti fajváltozat.) — *Robinia Pseudacacia* L. var. *monophylla*, *Felemás ákác*. (Kerti fajváltozat.) — *Robinia Pseudacacia* L., *Fehér ákác*. (É.-Amerika.) — *Cercis siliquastrum* L., *Fűdásfa*. (Dél-Európa.) — *Ailanthus glandulosa* Desf., *Bálványfa*. (Khina, Japán.) — *Pinus nigra* Arn., *Fekete fenyő*. (Európa.) — *Robinia Pseudacacia* L. var. *umbraculifera*, *Gömbölyű ákác*. (Kerti fajváltozat.) — *Robinia Pseudacacia* L. var. *tortuosa*, *Görbedgű ákác*. (Kerti fajváltozat.) — *Robinia Decaisneana* Carr., *Decaisne-féle ákác*. (Kerti fajváltozat.) — *Sophora japonica* L. (Japán, Khina) — *Gleditsia triacanthos* L., *Tövises lepényfa*. (Észak-Amerika.) — *Diospyros Lotus* L., *Köbgyőfa*. (Dél-Európa.) — *Acer Pseudoplatanus* L. var. *luteo-variegata*, *Fürtös juhar* (sárga foltos). (Kerti fajváltozat.) — *Acer platanoides* L., *Korai juhar*. (Európa.) — *Staphylea pinnata* L., *Hölygfa*. (Közép-Európa.) — *Quercus fastigiata* Lam., *Tornyos tölgyfa*. (Dél-Franciaország.) — *Aesculus Hippocastanum* L., *Vadgesztenye*. (Kis-Ázsia.) — *Tilia platyphyllos* Scop., *Széles levellű hársfa*. (Európa.) — *Catalpa bignonioides* Walt,

* Nagyon szívesen vennék, ha t. tagtársaink közölnék velünk egyik-másik növénynek valamely vidéken talán használatos magyar nevét, vagy ajánlanának alkalmas neveket a még el nem nevezett növényekre, hogy a jövőben esetleg felhasználhatnók.

SZERK.

Trombitafa. (É.-Amerika.) — *Acer Negundo* L., *Körislevellű juhar*. (Amerika.) — *Acer pensylvanicum* L., *Pensilvániai juhar*. (É.-Amerika.) — *Tecoma radicans* L. (É.-Amerika.) — *Platanus orientalis* L., *Keleti platánfa*. (Ázsia.) — *Aesculus carnea* Hayn., *Piros vadgesztenye*. (Kerti faj.) — *Tilia alba* W. et K., *Ezüstös hársfa*. (Magyarország.) — *Celtis australis* L., *Déli czeltisfa*. (Dél-Európa.) — *Betula alba* L. var. *atropurpurea*, *Piros nyírfa*. (Kerti fajváltozat.) — *Broussonetia papyrifera* L., *Papír eperfa*. (Khina, Japán.) — *Cotoneaster integerrima* Med., *Madár-birs*. (Dél-Németország.) — *Maclura aurantiaca* Nutt. (Dél-Amerika.) — *Buxus sempervirens* L., *Puszpáng*. (Dél-Európa.) — *Morus alba* L., var. *tortuosa*, *Görbedgű eperfa*. (Kerti fajváltozat.) — *Berberis vulgaris* L., var. *atropurpurea*, *Piros sóskafa*. (Kerti fajváltozat.) — *Betula alba* L. var. *laciniata*, *Sallangos nyírfa*. (Kerti fajváltozat.) — *Broussonetia Kazinoki* Sieb., *Kazinoki papíreperfa*. (Japán.) — *Crataegus Douglasii* Lind., *Douglas-féle galagonya*. (É.-Amerika.) — *Elaeagnus argentea* Pursh., *Csillámló esüstfa*. (Észak-Amerika.) — *Koelreuteria paniculata* Lam. (Khina.) — *Morus Constantinopolitana* Lam., *Török eperfa*. (Khina, Japán.) — *Mahonia aquifolium* Nutt. (É.-Amerika.) — *Fraxinus excelsior* L. var. *pendula*, *Szomorú körisfa*. (Kerti fajváltozat.) — *Gymnocladus canadensis* Lam. (Kanada.) — *Fraxinus excelsior* L. var. *heterophylla*, *Felemás körisfa*. (Kerti fajváltozat.) — *Tamarix gallica* L., *Tamariska*. (Dél-Európa.)

József-sétatér:

Hibiscus syriacus L., *Török rózs*a. (Szia.) — *Syringa vulgaris* L., *Orgonafa*. (Perzsia.) — *Philadelphus coronarius* L., *Vad-íásmín*. (Khina, Japán.) — *Ligustrum vulgare* L., *Fagyal*. (Európa.) — *Caragana arborescens* Lam., *Borsófa*. (Szibéria.) — *Ptelea trifoliata* L. (Közép-Amerika.) — *Syringa persica* L., *Török orgonafa*. (Perzsia.) — *Symphoricarpos orbiculatus* Mch., *Gyöngyöbogyó*. (É.-Amerika.) — *Cornus alba* L., *Vörös gyűrű*. (É.-Amerika.) — *Juniperus communis* L., *Boróka*. (Európa.) — *Vitex Agnus castus* L., *Szűz Bariska*. (Dél-Európa.) — *Ribes aureum* Pursch., *Sárgavirágú ribiske*. (É.-Amerika.) DR. SZTERÉNYI HUGÓ.

(11.) *A két tündérrózs*a a *Lukácsfürdő tavában*. A 281-ik (1893 januárius) füzet 48-ik lapján felemlített *Nymphaea coerulea*-

nak a Lukácsfürdő tavába kerüléséről következő felvilágosítással szolgálhatok.

1875-ik év januárius 20-ikán Wisinger Károly tanár társaságában látogattam meg a Lukácsfürdő meleg tavát, mely alkalommal a következő növényeket és magvakat ültettem a tó különböző helyeire.

Növények: *Richardia aethiopica*. *Nelumbium speciosum*. *Nelumbium luteum*. *Stratiotes aloides*. *Vallisneria spiralis* m. et f. *Saururus cernuus*. *Saururus Loureiroi*.

Magvak: *Cyperus papyrus* (Papyrus antiquorum). *Euryale ferox*. *Nymphaea coerulea*, *dentata*, *cotus*, *guineensis*, *rubra*. *Oryza sativa*. *Victoria regia*.

A növényekből csak a *Vallisneria spiralis* terjedt, még pedig oly gyorsan, hogy azon év nyarán már majdnem az egész tó fenekén nőtt, néhol bámulatos hosszú és széles levelekkel.

A magvakból csak a *Nymphaeae coerulea* kelt ki, s azon év augusztus havában már virágzott is. DR. PROCOPP JENŐ.

(12.) *Vércse télen.* Lellén, januárius 28-ikán. Kertészünk egy sólyomfajt lőtt, melyben meglepetésemre a közönséges vércse (Falco tinnunculus, L.) hím példányát ismertem fel. E vércsét már körülbelül tíz nap óta naponként láttam szűrűskertünk környékén majd egyik, majd másik fán ögyelegni, láthatólag a szűrűskert apró madaraira lesve. Én éppen e körülménynél fogva azt gondoltam, hogy a kis sólyommal (Falco aesalon, Briss.) van dolgom, melylyel messziről könnyen összetéveszthető, s mely gyanumat még jobban megerősíté a nagy riadalom, melyet megjelenésére az apró madársereg körében okozott, s az a kitartó vadász-szenvedély, mellyel madaraimra s

csakis madaraimra leselkedett, bár találhattott volna a szűrűskertben egeret is eleget. Sőt egy alkalommal tetten is értem, midőn egyik tengeriszár-csomón ülve egy verében lakmározott, azonban közelébe ekkor sem juthattam, mert már messziről elrepült, s én már csak lakomája nyomait találtam: szét-szórt verébtollakat, s a frissen hullott havon egy pár csepp pirosló vért. Mindez megerősíté gyanumat a Falco aesalon-ra vonatkozólag, s annál nagyobb volt meglepetésem, midőn kézre kerülve, a közönséges vércsét kellett konstatálnom, mely inkább rovar és egerpusztító hírében áll s rendszerint már szeptember folyamán elköltözik tőlünk s csak kora tavasszal szokott megérkezni, s melynek itt tartózkodását még feltünőbbé teszi a most itt állandóan uralkodó (—6—17° R.) hideg. Említik ugyan a szakkönyvek, hogy egyes példányok nálunk áttelelnek, de ez mégis csak kivételes eset, s különösen az idei rendkívül erős télen feltűnő. GAAL GASTON.

(13.) *Égi tűnemény.* 1892 december 11-ikén esti 7 $\frac{1}{4}$ órakor Nagy-Kőrösön meglepő égi tűneménynek voltunk szem- és fültanúi. A gyönyörű szépen ragyogó csillagos égen, a zenithen fent a csillagok ezrei között, fehér, kék, zöldbe játszó egy fél méter átmérőjűnek tetsző tűzgolyó keletkezett, a mely vakító fényével az egész környéket elárasztá, a déli égövön délnyugoti irányba száz meg száz apró tűzgolyót szórva, fenéges tűzgolyót hagyva maga után mintegy 40 foknyi körivet futott és mintegy fél percnyi idő után, félvakságban hagyva a szemléldöket, elenyészett. Elenyészése után egy percnyi idő múlva, abból az irányból, a hol eltűnt, kétszer egymásután nagyszerű menydörgés hallatszott.

HEGEDÜS DÉNES.

KÉRDÉSEK.

(10.) A mellékelt koponyát az eke fordította ki Pusztá-Ujfalu határában. Igen óhajtanók korát tudni. Vajjon nem az alpári ütközet maradványa-e? F. G.

(11.) Miféle penész az, a mely a beküldött répaszeleten tenyészik? Nekem ez nagyon veszélyesnek látszik, mivel úgy találok, hogy a penész a betegségnek nem kísérője, hanem oka. GREMSPERGER M.

(12.) Van-e valami tudományos alapja a hírlapokban hirdetett Nicholson-féle felgyógyításnak és ki az az orvos Magyar-

országon, a ki a nehéz hallást a Nicholson-féle módszer szerint gyógyítja?

T. E.

(13.) Hazánknak mely vidékein használnak olyan szőlőzőzű és sajtoló készülékeket, a melyek egyszerűek, czélszerűek és olcsók is. Körülbelől mennyibe kerül?

T. E.

(14.) Sziveskedjék velem a diafragma nélküli krómsavas elemekhez a folyadék vegyítési arányát közölni, mert eddigi tapasztalataim alapján elmondhatom, hogy

mindazon arányokat megkísérlettem, melyek a Természett. Közlönyben közölve voltak, de egyik sem vezetett eredményre, mert mindenik túlságos salakot hagy maga után, mely a szén pórúsait hamar ellepi s így az elektromos folyamatot megzavarja. O. K.

(15.) Milyen hőfokon olvad meg a közönséges üveg, és birunk-e borszesz-lánggal olyan hőfokot kifejteni? T. E.

(16.) Sziveskedjék a madártöméshez való jó óvószert avagy recipét ajánlani. O. K.

(17.) Miben leli magyarázatát az a tény, hogy a közönséges vízzel telt pohár, késsel megütve, éles, csengő hangot ad, ugyanez szódavízzel megtöltve pedig csak nagyon tompa hangot ad, illetőleg alig ad hangot mindaddig, míg a benne levő szénsavbuborékok el nem szálltak? M. N.

(18.) Van-e külföldön vagy hazánkban olyan czég, mely szövettani s bakteriologiai készítményeket előállítás céljából előállít; ha van, legyenek szívesek velem közölni, s vajjon van-e e czégnek árjegyzéke? D. E.

(19.) Szombathelyen egy öl jöminőségű cserfa, felaprózással együtt 15 frtba, egy métermázsza elsőrendű fekete kőszén pedig 1 frt 30 krba kerül a házhoz szállítva; melyik e két tüzelőszert közül az olcsóbb? M.

(20.) A fagy érte vakolat többé nem köt. A megfagyott oltott mész sem vakolat-készítésre, sem meszelésre nem alkalmas. Mi ennek valószínű magyarázata? Visszakapja-e a megfagyott oltott mész újraégetés által ragasztó tulajdonságát? H. J.

(21.) Egy 8 négyzetméter területű, 2 méter földbe ásott mélységű, »virágtelelő ház«, mind a négy oldalfala 2 méter magas és fél méter vastagon, lehetőleg száraz, jól betaposott falevéllal van kibélelve; földfölötti része elől 30 cm., hátul 2 méter magas, valamint a két vége is fallal van körülvéve; teteje üveg. Vajjon bir-e ilyen helyiség a föld melegen kívül, a levél korhadása következtében kifejlődött meleggel 5 hónapon át annyi meleget állandóan fenntartani, hogy benne a kényesebb természetű virágok is áttelelhetők, illetőleg alkalmas-e ilyen helyiség virágteleltetésre? Zs. L.

(22.) Annyit tudok, mint általában állítást, hogy a cognac borból készített szesz; azonban szakértőtől — egy szeszgyár alkalmazottjától — hallottam, hogy ez csak állítás, s a cognac spiritusból, többféle ingredienciákkal hozzáadásával készített ital. A

tisztán borból készített cognac a legnagyobb ritkaság, úgy szólván nincs is, hiszen ha ilyen készülne, mivel a borból körülbelül csak 16 százalék szesz termelhető, ennek olyan drágának kellene lenni, mely a mostani különben is drága cognac-árat sokszorosan túlhaladná. Ugyanazért kérek felvilágosítást, hogyan s miből készül hát a cognac? s ha borból, új- vagy ó-borból-e? vagy csakugyan nem borból is készítenek-e cognacot? F. P.

(23.) A Közlöny 278-ik füzetében a koleráról megjelent cikkben nem olvastam, hogy a savanyú víznek (borvíz) rendes használata valamilyen ellenhatással van-e a kolerára terjedésére?

A mi hegyes székelyföldünknek nagy része gazdag borvíz-forrásokban, de csak kivételesen vannak egyes községek oly kedvező talajviszonyokkal megáldva, hogy a községben csaknem minden kódozásnyira egy-egy borvíz-kutat lehessen ásni.

A kies Erdővidéken Bibarczfalva községe (Udvarhelyvármegye) az a szerencsés, hogy még az útszéli árkokban is borvízben fürödhet a liba meg a rucza, s azzal oltja szomját a pujka meg a csibe. És a háztartásban még az ételfőzéshez is sok helyt azt használják; ivóvízül pedig édes vizet nem ismernek községük határán belül.

És Bibarczfalva községében emlékeztem óta semmiféle járvány pusztítólag nem uralkodott, ellenben a szomszéd községekben kivétel nélkül mind a himlő, mind a torokgyulladás időszakonként megszokta szedni áldozatait. A kolerát nem említém, mert az 1873 óta itt nem uralgott s akkor sem volt olyan általános, hogy egyik vagy másik koleramentes község borvizétől származó kedvezményre appellálhatna. De vajjon ha a nálunk honosabb járványok kikerülnek valamely községet, lehet-e azt azon község javára betudni azért, mert lakossága és csaknem minden szárnyas házi állata savanyú vízzel él? és ha igen, nem éppen olyan jó volna-e a helyi dispoziáció tana szerint kolerajárvány idején is?

B. NAGY FERENCZ.

(24.) Mivel magyarázható az a tünet, hogy egyrészt a fémcső, ugyanolyan nemű és ugyanolyan vastagságú drótnál rosszabb vezető, holott az elektromosság egyik alaptétele, hogy csak a testek felszínén terjed; másrészt, ha meg elfogadjuk az elektromosságnak rezgéssel való magyarázatát az atómrendszer alapján, mivel

magyarázhatók azok a tünetek, melyekkel az elektromosság jelzett alaptétele sikeresen bizonyítottak látszik? R. Gy.

(25.) Ismeretes-e kellő magyarázata, hogy Neptunus bolygónk a »Bode«-féle törvény ellenében körülbelül 100 millió mérfölddel közelebb áll a Naphoz, mint e törvény értelmében állani kellene; vagy e törvény nem teljes pontossága, jobban mondvá megbízhatósága mellett föltételezhető-e ily abnormitás? R. Gy.

(26.) Egy ismerősömnél láttam egy csizet, a mely ősszel egészen rendes tollazatú volt; de a téli vedlés után egészen feketévé vált mint a rigó; azóta színe nem változott. Szíveskedjenek ez abnormis tünetény magyarázatát velem közölni. MÜLLER SÁNDOR.

(27.) Hogyan keletkezik a Szent-János-bogár fénye? Ismeretes-e e fény szinképe, s ha igen, milyen az? A. K.

(28.) Milyen szerkezete van az elektromos hintónak? A szükséges elektromosságot akkumulátorok szolgáltatják? A. K.

(29.) Milyen szerkezete van az olyan mérlegnek, mely csak 3 krajczár bedobása után mutatja a súlyt? A. K.

(30.) A Közlöny múlt évi novemberi füzetében a vizgázról írt cikkben olvastam, hogy a cementálás műveletével »a cementvízbe tett olcsó vas helyett drágább rezet kapunk«. Nagyon óhajtának a cementálás útján történő réz előállítás műveletéről bővebb felvilágosítást kapni. M. I.

(31.) Az almagyümölcs képződése hogyan magyarázható a leghelyesebben? G. K.

(32.) A petróleumlámpák égési foka milyen kapcsolatban van a kanóc kisebb-nagyobb felcsavarásával? Vajjon több petróleum fogy el, ha a kanóc jobban fel van csavarva, vagy ugyanannyi fogy, ha kevésbé van felcsavarva a kanóc? G. K.

(33.) A borszeszlámpák melegmennyisége egyenlő kanócfelület mellett független-e a borszesz mennyiségétől vagy se? G. K.

(34.) Lehetséges-e, hogy a kőszén nyolcz évig fekvé a szabadban, teljesen kitéve a levegő hatásának, el ne porladjon? Szántóföldemen találtam, néhány darabot oly hely környékén, hol nyolcz év előtt gőzgéppel csépeltek. W. Sz.

(35.) Egy barna márványlap véletlenül reáömlött eczet marásától szürke fénytelen foltot kapott. Mily uton lehetne a márvány színét és fényét visszaszerezni? S. S.

(36.) Van-e valamely egyszerű és biztos vizsgálati módszer a természetes és gyártott bor közt levő különbség kiderítésére? DR. K. Gy.

(37.) A közéletben úgynevezett sváb-bogárt (keleti csotánbogár) mivel lehetne a lakásomból kipusztítani? Megjegyzem, hogy Zacherlinnel nem értem el semmit. D. J.

(38.) Hogyan kell valamely testet hidrogénben hevíteni? Van ehhez készülék? Veszélyes-e ez eljárás? —I—s.

(39.) A tudomány legújabb állása és felfogása szerint hogyan képződik a jégeső és a dara? K. A.

FELELETEK.

(7.) A csukamájolaj, vagy helyesebben *halmájolaj* gyógyító hatása minden kétségen felül van. Kitűnő hatású a görvélyesség és angolkórság ellen, igen jó erősítő szer soradásban s általában elsoványodással járó betegségekben. Hatása tudományosan meg van állapítva, még pedig nem a jódvagy phosphortartalmában látják gyógyító hatását, mert ezekből úgysis csak igen kevés van benne, hanem magának az olajnak állapították meg a hatásosságát. A halmájolaj a legkönnyebben emészthető, a belekben legkönnyebben felszívódó, a vérben leggyorsabban eléggő zsír, mely e tulajdonságánál fogva a testet kitűnően táplálja, a test saját anyagainak legjobb megkimélője. Hatása kivált a gyermekkorban olyan fel-tűnő, hogy Thomson angol orvos azt ajánlotta, hogy minden gyermeknek kellene

halmájolajt adni az elválasztás után egész hat esztendő koráig, mert ebben a korban az agyvelő és az idegek olyan gyors fejlődésnek indulnak, hogy a testnek igen sok zsírra van szüksége. A halmájolaj könnyen megronthatja az emésztést; vigyázni kell, hogy csak a téli hónapokban adjuk, s csupán egészen tiszta olajt, mely egészen világoszínű s lehetőleg szagtalan. —DI.

(8.) A vad hús tápláló értéke ugyanaz, mint a növényevő állatok húsáé általában. Frissen elkészítve a legtöbb vadnak húsa igen nehezen emészthető; annyi benne a szívós kötőszövet, hogy meg sem igen rágható. A páczolásnak az a célja, hogy a savanyú pácz a kötőszövetet megbontsa, a húst porhanyóvá tegye; csakugyan a jól páczolt hús egészen omlóssá, igen könnyen emészthetővé válik, úgy hogy még gyöngé-

gyomrú ember is könnyen megemésztí. A vad húsnak jóságát az is növeli, hogy rendszerint nem olyan kövér, mint pl. a disznónak vagy a hizlelt marhának, különben igen tápláló húsa. Azonban az már nem tartozik a vad húsnak emészthetővé tételéhez, hogy a hús megszagosodjék. A szagos hús árthatmas.

—DI.

(10.) A beküldött »koponya«, azaz, hogy koponyacsontok és töredékek, egy 30 év körüli erőteljes férfitől erednek. Az agykoponya feltűnően hosszú (dolichocephal), az arczkoponya középmeretű (mesoprosop), a szemüregnyílások nagyok, magasak (hypsi-temek), az orrnyílás középmeretű (mesorhin). Tekintve eme méretságjait, és tekintve a csontok sötétes-barna lepedékét (patina), e koponya egy régibb korbéli embertől ered. A Duna-Tisza közti vidékekről ilyen alakú koponyák I. Endre ideje óta ismeretesek. Azt a kérdést, vajjon e koponya »nem az Alpári ütközet maradványa-e«, semmikép sem lehet eldönteni; de azért a koponya így is érdekes, mert mindenesetre régibb keletű. Kívánatos volna, ha ezentúl tisztelt hazánkiai egyetlenegy régi kopo-

nyát se engednének elpusztulni, mert mi eddigelé őseinkről vajmi keveset tudunk. Az alkalmat felhasználva, igen szépen kérem a fajunk iránt érdeklődő közönséget, hogy a koponyákat, melyek a régi korból fenmaradtak, az egyetemi embertani intézetbe beküldeni szíveskedjék. (Budapest, VIII., Múzeum-körút 4. sz.) T. A.

(11.) A beküldött burgundi répa romlását nem közvetlenül a rajta levő penész okozta, hanem ez inkább csak kísérője vagy követője a bajnak. A penész s általában a burgundi répán talált organismusok nem fejlődtek ki a laboratoriumi tenyésztés alatt annyira, hogy meghatározhatók lettek volna, az anyag sem volt elégséges és jó.

A baj forrása lehet esetleg 1. az ősz sok esőzéstől erősen s húzamosan átmedvedett talaj; 2. korai kiszedés; 3. rossz levélfejlődés; 4. valami elősködő rovar vagy növény, mely a bajt megindította; 5. a korai, vagy a téli fagy; s végre 6. a telelő hely czélszerűtlen volta. A romlás okát csak a művelés és teletetés alatt a helyszínén való pontos és hűzamos megfigyelés útján lehetne kideríteni. M.-D. S.

A CSILLAGOS ÉG.

Bolygók. Merkur az április 15-ikétől május 15-ikéig terjedő hónapban hajnalcsillag, mely április 24-ikén legnagyobb nyugoti távolságában áll a Naptól, úgy, hogy napkelte előtt könnyen észlelhető. A Halak csillagképből kiindulva egy hó lefolyása alatt az α Arietis alá kerül. Átlag 20° -kal keletre halad előtte. — *Vénus*, mely a Halak csillagzatának keleti határától közvetlenül a Plejádok alá vonul, eleinte rövidebb a Nap előtt kel, de már május 2-ikán együttáll a Nappal s láthatatlan. Ütközben, április 29-ikén Jupiterrel találkozik s különösen szép konjunkciót formál. — *Mars* éjjel előtt nyugszik le; α Tauri fényes csillaggal s a Plejádokkal egy háromszögnek keletfelé eső csúcsát teszi, mely e bolygó gyors mozgása következtében egy hó lefolyása alatt egészen az Ikrek csillagzatáig húzódik. — *Jupiter* α Arietistől délkeletre futja be rövid ívét; április 28-ikán együttáll a Nappal s ezért nehezen látható. — *Saturnus* α és β Virginis között lassú retrográd mozgással bir; egész éjjel látható. Április 28-ikán elfödi a Hold. — *Uranus*

április 28-ikán szemben áll a Nappal s ezért e hónap alatt egész éjjel látható; α Librae-től kissé északnyugotra áll s lassú retrográd mozgása van.

Tünemények. Április 15-ikén éjjel után 2 óraker a Merkur és a Hold együttáll. — Április 16-ikán délelőtt 9 óraker a Vénus és a Hold együttállásban. Ugyane napon teljes, nálunk nem látható napfogyatkozás, melynek kezdete általában esti $1^h 14^m$, vége általában esti $6^h 31^m$. A teljes sötétülés kezdete esti $2^h 11^m$ és vége esti $5^h 34^m$; a középponti fogyatkozás a valódi délben beáll esti $3^h 43^m$ -kor. A fogyatkozás látható majdnem egész Dél-Amerikában, az Atlanti-óceán középső részeiben, Dél-Németországot bezárólag egész Déli Európában, Nyugoti Afrikában és részben Kis-Ázsiában is. A középponti fogyatkozás öve átvonul Közép-Délamerikán és az afrikai Senegál tartományokon. Délután $3^h 51^m$ -kor újhold. — Április 17-ikén reggel 6^h -kor a Jupiter és a Hold együttállásban. — Április 19-ikén este 8^h -kor a Mars és a Hold együttállásban. — Április 20-ikán 7^h

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedély — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.